

El món educatiu català està revolucionat amb el programa Escola Nova 21. El projecte, impulsat per la Fundació Bofill, pel Centre UNESCO, per la UOC i per La Caixa per introduir pràctiques educatives innovadores en escoles i en instituts, ja s'està posant en marxa a 481 escoles del país. 68% de públiques, 32% de concertades. Desenes d'escoles més d'arreu de Catalunya es plantegen incorporar-se a aquest projecte privat. El debat s'encén. Famílies, professors i experts hi diuen la seva. Crítiques, elogis, matisos.

La Caixa, segons ha pogut saber CRÍTIC, destinarà 300.000 euros anuals per finançar el projecte. La participació de la banca és una de les polèmiques

f 620 t G+ 146

Temes Educació Escola 21

Municipalisme

Aquest

1 d'octubre

tu decideixes

**20 Fira
Mediterrània
de Manresa Cultura
popular & músiques
del Món**
5-8 d'octubre de 2017

ee escola d'escriptura
ateneu barcelonès

Curs
NARRATIVA
- presencial o virtual
- 90h / 8 mesos

A partir d'octubre,
gaudeix del curs
d'escriptura de
més èxit a Europa

© Jaume Plensa

narrativa.campusdescriptura.com 5-10%
descompte

Aquest 1 d'octubre tu decideixes

Portes obertes i pares i mares circulant pels passadissos. Passa un quart de les nou del matí i comença el dia a l'**Escola dels Encants de Barcelona**. Fan "entrades relaxades", és a dir, les famílies acompanyen l'infant uns quants minuts abans de començar fins a l'aula. Així poden fer-se còmplices del seu treball. Un cop dins, els alumnes s'organitzen en tres comunitats: petits, mitjans i grans. Tots ells tenen estones de treball autònom, per explorar els seus propis interessos, i de treball grupal, en què els mestres dinamitzen converses i assemblees. No hi ha aules, pròpiament, sinó que l'escola s'estructura en ambients adaptats a cada comunitat: des de l'ambient de plàstica, on els infants desenvolupen invents i circuits elèctrics, passant per l'ambient d'història i ciències naturals, fins a l'ambient de disseny, on practiquen fusteria i joieria. "El

que mes m'atrau es que no ni nagi les típiques classes amb tots els nans asseguts, sinó que vagin canviant d'ambient amb una certa llibertat, que triïn el que els interessa i que els mestres tinguin capacitat de donar-los suport", explica David Sebastián, membre de l'Associació de Famílies d'Alumnes (AFA) del centre.

L'Escola dels Encants ha capgirat de dalt a baix el model d'escola tradicional. "És el revers de la medalla", apunta **la seva directora, Agnès Barba**. Més enllà dels continguts acadèmics i de les competències que aprenen, l'eix central del projecte educatiu és la dimensió emocional dels alumnes. "Les emocions tenen una causa-efecte total en l'aprenentatge dels infants i en el seu creixement personal", continua Barba; "per això les tenim sempre presents, perquè, si els nens se senten bé, tenen la ment oberta a poder aprendre".

Aquesta escola és una de les 481 que integren el programa Escola Nova 21. Concretament, aquesta i 25 centres més formen part del nucli d'escoles impulsores, és a dir, aquelles que, per la seva trajectòria en pràctiques educatives innovadores, s'han convertit en un mirall per a la resta d'escoles que també volen fer un canvi en les metodologies d'aprenentatge. Escola Nova 21 és un projecte promogut per les entitats privades **Centre UNESCO de Catalunya, Fundació Jaume Bofill, Universitat Oberta de Catalunya i EduCaixa** —vinculada a La Caixa. En els últims temps, el programa ha agrupat una mostra diversa d'escoles que es correspon amb les característiques del sistema educatiu català: un 68% són públiques; un 32%, concertades; hi ha un 40% que tenen secundària, i un 15% són escoles de màxima complexitat.

El programa Escola 21 ha arrencat oficialment aquest curs i ha de tenir, 'a priori', una durada de tres anys. El seu objectiu és crear un ecosistema d'escoles que col·laborin entre elles i demostrin que un canvi en el sistema educatiu "no només és possible, sinó que és desitjable", tal com apunta un dels seus impulsors, **Eduard Vallory, del Centre UNESCO**. "En un context de transformació constant del mercat de treball, de desigualtat creixent i amb el repte del desenvolupament sostenible, hem de reformular l'educació centrant l'aprenentatge en les persones", hi afegeix, "perquè, si segueixen sent receptores passives d'informació, no seran capaces de solucionar uns reptes que mai abans havíem tingut com a societat".

La comunitat educativa ha mostrat un consens més o menys general en el fet que l'objectiu d'innovar és 'a priori' positiu. Tanmateix, el programa Escola Nova 21 té avui dia partidaris i detractors.

Qui finança l'Escola Nova 21?

El primer fet que destaca de l'estructura del finançament del programa Escola 21 és que **el Departament d'Ensenyament no hi ha invertit ni un euro expressament** malgrat la participació d'escoles públiques. El segon fet que destaca és que ara mateix la major inversió prové d'EduCaixa, la plataforma educativa de l'Obra Social "la Caixa", un fet que ha aixecat moltes suspicàcies entre una part dels pares i de les mares i els sindicats de professors.

La Caixa, segons ha explicat a CRÍTIC la Fundació Bofill, s'ha compromès a **destinar fins a 300.000 euros anuals** al "laboratori central" de l'Escola 21. Aquest laboratori és format per les 26 escoles impulsores i per una trentena més, triades en funció de criteris geogràfics, de la titularitat dels centres i del seu entorn socioeconòmic, entre d'altres, amb la voluntat que el conjunt d'escoles escollides representi una mostra ben diversa. Aquest subgrup, dinamitzat per dos experts, serà el que farà un treball més intensiu i del qual sorgiran tot un seguit de metodologies que es traslladaran a la resta d'escoles.

La **Diputació de Barcelona farà una aportació d'entre 100.000 i 150.000 euros** al programa, destinats a organitzar xarxes locals d'entre sis i deu escoles per fomentar que estiguin interconnectades. Dos professionals s'encarregaran de vetllar perquè cada xarxa funcioni i de transferir les metodologies sorgides al laboratori, i els aprenentatges de cada xarxa, a les altres. Això, diuen els impulsors, ha de servir per trencar l'individualisme de les escoles i coinnovar.

Vegeu el vídeo >>

A més, hi participa la **Universitat Oberta de Catalunya (UOC)**, que invertirà més de 100.000 euros en la recerca de noves metodologies. També hi aportarà la seva experiència la **Fundació .CAT**, que dotarà el programa amb un treballador que s'encarregui d'empaquetar tot el coneixement que es generi i de convertir-lo en eines a l'abast de tothom. A l'últim, la **Fundació Jaume Bofill** farà dos tipus d'aportacions: una d'humana, que es tradueix en el temps i l'experiència dels seus experts en educació, i una de material, perquè assumirà les "desviacions econòmiques", és a dir, les despeses extres que pugui generar la implementació del programa.

El pressupost d'Escola Nova 21 encara no és tancat i és possible que sorgeixin noves necessitats de finançament i que s'hagin de buscar nous "partners".

"La teoria de la conspiració és pertinent; però, abans d'acusar, que s'analitzi si existeix algun perill", assegura Vallory sobre La Caixa

Sindicats de professors i una part de pares i mares mobilitzats no han vist de bon ull la participació d'EduCaixa en un projecte vinculat amb l'educació pública. Els impulsors del programa Escola 21 entenen les crítiques, però un d'ells, Vallory, del Centre UNESCO, assegura que l'entitat bancària no té cap intenció més enllà de "contribuir a generar procediments contrastats de canvi" en el model escolar. "La teoria de la conspiració és pertinent; però, abans d'acusar

model escolar. La teoria de la conspiració és pertinent, però, abans d'acusar, que s'analitzi si realment existeix algun perill", reclama.

També ha generat tensions el fet que siguin la UNESCO i la Bofill, dues entitats privades amb vocació social, les que hagin tirat endavant el primer programa d'aquesta magnitud que posa sobre la taula la crisi del model d'escola tradicional. Cecilia Bayo, membre de l'Assemblea Grogga de Gràcia i mare d'alumnes de l'escola pública, considera que la inacció del Departament d'Ensenyament ha obert la porta a un procés de privatització encoberta del sistema educatiu públic, en un context d'anys de desinversió i de retallades. Adverteix que està en joc la cultura dels infants, "perquè els interessos i els valors que hi ha darrere d'aquestes entitats no coincideixen amb els d'una sèrie de gent mobilitzada, i aquí hi ha un xoc de trens".

Els impulsors del programa Escola Nova 21 ho desmenteixen, argumentant que s'hi han sumat els centres que han volgut de manera gratuïta i que no han privatitzat cap política pública que existís prèviament. "El programa dura tres anys perquè no volem convertir-nos en proveïdors del sistema ni substituir el que han de fer les administracions", assegura Vallory.

Quina finalitat té la "innovació"?

L'altre motiu que fa que els sectors mobilitzats mirin amb recel el programa és la seva finalitat. No tothom entén la "innovació" de la mateixa manera. Per exemple, des de l'**Assemblea Grogga de Gràcia**, Cecilia Bayo considera que el tipus d'innovació que planteja és molt conservadora, "perquè vol que els infants s'adaptin a la societat del coneixement en lloc de transformar radicalment". El **sindicat USTEC** mostra també la seva incomoditat amb aquesta premissa. El seu portaveu, Ramon Font, explica a CRÍTIC que la diferència bàsica entre Escola Nova 21 i "les dues 'primaveres educatives' prèvies, que serien la República i la Transició", és precisament que aquelles "tenien un projecte de societat molt clar, que era una societat igualitària, amb una escola pública, de qualitat i laica", i, en canvi, "Escola Nova 21 és un projecte despolititzat".

"Escola Nova 21 és un projecte despolititzat", critica el sindicat USTEC

La web del programa explicita que l'educació "ha de proporcionar capacitat d'adaptació per poder participar en la societat del coneixement"; però, per contrapartida, també afirma que l'aprenentatge ha d'estar compromès, entre d'altres, "amb el desenvolupament social sostenible, amb els principis de respecte a la vida i la dignitat humanes, i amb la igualtat de drets i la justícia social". Hi ha, doncs, un debat obert sobre si els objectius de l'Escola 21 són acrítics o no.

Mig miler d'escoles, segons els impulsors, han expressat la seva voluntat de formar-ne part. **Joan Domènech, l'exdirector del Fructuós Gelabert, i Agnès Barba, directora de l'Escola dels Encants**, dues escoles de Barcelona que aposten per nous models educatius, coincideixen a reivindicar que, durant anys, els centres que han iniciat projectes innovadors de canvi s'han sentit molt abandonats. Es queixen que l'Administració els ha "tolerat" però que no els ha brindat cap suport. Iavors, aquesta necessitat de reconeixement de la feina

unibat cap suport. Llavors, aquesta necessitat de reconeixement de la feina feta, juntament amb la voluntat manifesta de compartir el model i d'aprendre dels altres centres, va ser el que els va engrescar a participar-hi.

Tot i així, Agnès Barba creu que el percentatge d'escoles que hi han accedit “és insuficient” i que la majoria “han de seguir buscant-se la vida”. Tanmateix, les que hi són tenen avui un sistema conjunt i interconnectat per a la innovació. “Han trobat un paraigua en el qual legitimar-se en una cultura antiinnovació i en un entorn en què el Govern sospita de l'escola que fa les coses diferents”, explica Ismael Palacín, director de la Fundació Bofill i un dels impulsors d'Escola Nova 21, “perquè, si funciona bé, la pregunta següent és: ‘Per què l'Administració no ho impulsa en tots els centres?’”. I justament d'aquí neix la segona polèmica que ha envoltat el programa: què fa el Departament d'Ensenyament respecte a això?

Les 26 escoles impulsores del programa Escola 21 no representen la totalitat dels centres, que, a Catalunya, porten anys trencant els esquemes de l'escola tradicional. **L'institut Quatre Cantons**, per exemple, ha estat el primer que a la ciutat de Barcelona ha globalitzat una part del currículum i que ha introduït el treball per projectes. Però aquest centre del barri del Poblenou ha decidit quedar al marge del programa. El seu director, Ramon Grau, explica el perquè: “Vam decidir no participar-hi perquè la innovació implica una reorganització de recursos i de persones, però l'Administració està a l'expectativa i no ho impulsa”, afirma. “Creiem que hi ha una suplantació de les funcions i ara la innovació està en mans privades, que, malgrat que tenen molt bona voluntat, la finalitat no justifica els mitjans i hi trobem a faltar el caràcter motor de l'Administració”.

On és el Departament d'Ensenyament?

Protesta contra les retallades en educació / JORDI BORRÀS

La desinversió i les retallades en l'educació pública catalana —incloent-hi els salaris dels professors— és un fet objectiu i àmpliament denunciat per molts actors de la comunitat educativa. Catalunya es troba a la cua d'Europa en inversió pública en educació. La mateixa Llei d'educació catalana determina que

inversió pública en educació. La mateixa Llei d'educació catalana determina que la despesa en educació ha de representar un 6% del PIB, però en l'actualitat no arriba a un 3%. Des del 2010, s'ha retallat quatre vegades més en l'escola pública que en la concertada. El descens d'alumnes va provocar una **reducció de línies de l'escola pública en benefici de la concertada** durant els governs d'Artur Mas: mentre que la pública ha patit una retallada d'un 6,75% d'aules, a la concertada la reducció ha estat d'un 2,24%.

El pressupost destinat a la formació permanent del professorat ha caigut quasi un 98% des del 2011, i l'han de pagar els mateixos docents amb recursos materials o amb el seu temps, fora de l'horari lectiu. De fet, Joan Domènech explica que l'escola Fructuós Gelabert va començar un pla de formació el 2006, que fa que, cada setmana, tots els mestres es quedin una hora i mitja més del que marca el seu horari de permanència al centre. La formació la paga l'escola, perquè des del 2009 no reben cap ingrés per fer-la. El mateix passa a l'Escola dels Encants, que organitza visites pedagògiques per aconseguir finançament. I, per completar el quadre, **el nombre de mòduls prefabricats o barracons a Catalunya va pujar** dels 643 del curs 2005/2006 als 1.010 que són previstos aquest curs. Aquestes xifres van créixer exponencialment entre el 2005 i el 2010, durant el Govern del PSC, d'ERC i d'ICV.

En aquest context... apareix Escola Nova 21.

Per alguns sectors, les retallades i la manca de recursos públics són la primera barrera amb què topa la renovació pedagògica. Creuen que el sorgiment d'Escola Nova 21 ha desviat l'atenció respecte a aquests dos problemes, que són la causa que tot el sistema trontolli. En aquest sentit, Ramon Font, portaveu de la USTEC, opina que "la posició del Departament d'Ensenyament és molt còmoda", perquè cada cop més persones creuen que les coses no s'estan fent bé a les escoles i que cal un canvi, "però ningú explica que la culpa d'això és que estem infrafinançats". "Quina innovació vols fer quan tens més de 30 'nanos' de secundària amuntegats a l'aula? Fas el que pots", comenta.

*"Quina innovació vols fer quan tens més de 30 'nanos' de secundària amuntegats a l'aula? Fas el que pots",
diu el portaveu de la USTEC, Ramon Font*

La Bofill i el Centre UNESCO, com a impulsors del programa, admeten que la dotació dels centres no és suficient ni de lluny, però expliquen que la seva funció és la de col·laborar amb l'Administració, no la de barallar-s'hi, "perquè llavors no aconseguim que l'ecosistema d'escoles que volen un canvi s'ampliï". A banda, també creuen que, en matèria d'innovació, hi ha altres barreres que s'han de fer aflorar, com la normativa vigent o les inspeccions, que es preocupen que els centres compleixin un currículum acadèmic i no comproven si els alumnes aprenen competències bàsiques, com el respecte a la diversitat, la capacitat d'iniciativa o l'esperit crític.

Malgrat que no hi hagi destinat recursos econòmics, **la Generalitat ha vist de bon ull el sorgiment d'Escola Nova 21 i hi ha donat suport institucional**. CRÍTIC ha contactat diverses vegades amb el Departament d'Ensenyament en les últimes setmanes, i, tot i haver-se compromès a

atendre'ns, encara no s'ha rebut cap resposta a les peticions d'entrevista. La conselleria només va fer arribar a aquest mitjà una nota de premsa en què assegura que la Generalitat reconeix la innovació pedagògica que duen a terme les escoles i que, el curs 2015/2016, va impulsar 23 programes d'innovació en centres d'arreu del territori.

Per a les escoles del nucli impulsor, el principal fre als projectes de renovació pedagògica és que el Departament no té clar quin model d'escola vol. **El psicòleg i educador Jaume Funes** denuncia que la lectura que l'Administració fa de l'escola "és un retorn al passat", perquè ni tan sols s'ha parat a qüestionar si les normes que regulen l'ensenyament serveixen per al món actual. "Tenim una LEC desfasada que diu que la funció dels mestres és la de transmetre coneixements, i tots els debats polítics sobre educació es redueixen al currículum que s'està aplicant", lamenta. Funes assegura que els centres que han capgirat les metodologies d'aprenentatge en els últims anys han viscut en carn pròpia haver de dissimular davant un inspector perquè no els acusi de dedicar menys hores que les que marca la normativa a les llengües o a les matemàtiques. Això ha fet que el canvi no s'institucionalitzi i que molts projectes hagin mort, però el gran mèrit d'Escola Nova 21 és que ha posat el focus sobre 481 escoles que van en aquesta direcció i que poden pressionar l'Administració perquè canviï les regles del joc.

De fet, que el Departament d'Ensenyament entomi el repte d'estendre la innovació és la voluntat última del programa i, per assolir aquest objectiu, tots els coneixements i les metodologies que es generin al llarg de tres anys es cediran gratuïtament a les administracions que vulguin utilitzar-les. La idea que tenen és que la Generalitat s'acabi trobant amb la necessitat d'impulsar una política pública d'innovació que arribi a totes les escoles de Catalunya, "no per vigilar i controlar el que fan els centres, sinó per acompanyar-los", comenta Palacín.

El risc d'una nova segregació

Sindicats de mestres i associacions de pares i mares han advertit a CRÍTIC que el programa Escola Nova 21 pot provocar un dany col·lateral no previst: la generació d'una nova segregació entre els infants, els 'innovadors' i el 'no innovadors'. Una de les crítiques que ha rebut el programa és que no qüestiona l'existència d'un doble circuit, el públic i el concertat. I no solament no el qüestiona, sinó que un 32% de les escoles que l'integren són privades concertades. Això incomoda alguns sectors de la comunitat educativa, perquè, segons denuncien, "aquest doble circuit genera segregació en el sistema educatiu". Ismael Palacín, de la Bofill, matisa que van excloure del programa les escoles privades, però que hi van incloure les concertades perquè no deixen de ser escoles pagades, també, amb fons públics. "El debat sobre si han d'existir les concertades és un debat pertinent que abordem des de la Fundació Bofill, però Escola Nova 21 no té poder decisor sobre això, i hem volgut treballar amb una mostra representativa del que ens trobem sobre el territori", concreta.

Hi ha ara el risc de provocar una nova segregació entre els infants, els 'innovadors' i el 'no innovadors'.

La mateixa Fundació Bofill ha denunciat sovint la segregació com el gran problema del sistema educatiu català; un problema “fàcil d’arreglar i que, si no s’ha resolt, ha estat per negligència i per manca de lideratge públic”. L’existència d’una doble xarxa, pública i concertada, així com les diferències entre un centre i un altre, generen diferències entre l’alumnat. Per aquesta raó, alguns detractors d’Escola Nova 21 pateixen per si les escoles que fan servir metodologies d’aprenentatge més innovadores acaben sent considerades més desitjables que les altres i que, al final, això contribueixi a accentuar les desigualtats. Però Palacín diu que “s’ha de distingir la causa dels símptomes”, perquè la segregació “no va d’innovació; va de diferenciació social”. Això vol dir que les famílies “més instruïdes” fugen dels centres “on hi ha molts alumnes immigrants o sense recursos”, i l’excusa pot ser qualsevol, “des que busquen centres que tinguin una alta qualitat educativa, els que fan servir l’última tecnologia, fins a escoles amb projectes innovadors”. És per això que convergeixen pares i mares que defensen un canvi metodològic i pares i mares que defensen el model tradicional, però que els uneix l’efecte fugida dels centres “potencialment problemàtics”. Aquí està l’arrel de la segregació, i Palacín proposa que, per lluitar-hi en contra, la innovació es faci servir en aquests centres com a estratègia de seducció. Això, acompanyat d’una sobredotació de recursos i d’un control sobre la matrícula per tenir grups heterogenis d’alumnes, “acabaria amb els centres estigmatitzats”.

Hi ha un xoc evident entre teoria i pràctica. La qüestió és que encara hi ha escoles marginalitzades que pateixen un efecte rebuig. El fet que es posi la llibertat d’elecció del centre per davant del dret a l’educació és un problema que, a criteri de la USTEC, Escola Nova 21 pot agreujar. “Han creat una marca atractiva per a persones amb un cert nivell cultural i uns certs recursos econòmics”, concreta Ramon Font, “i és molt probable que a molta gent la marca li arribi molt tard, un fet que pot contribuir a la segregació escolar”.

“Han creat una marca atractiva per a gent amb nivell cultural i recursos econòmics”, es queixen des de la USTEC

Però, per rebatre la teoria que les escoles concertades o les públiques de classe mitjana són les úniques que poden assumir aquest projecte, **Escola Nova 21 també va voler incloure un 15% d’escoles d’alta complexitat**, assumint que, per a aquestes escoles, el canvi és més difícil però és possible. “Jo no crec que hi hagi centres amb molts problemes que no poden innovar”, explica el psicòleg Jaume Funes; “t’asseguro que n’hi ha que donen el got de llet i les galetes a primera hora perquè molts nens venen sense esmorzar i que són, des del punt de vista educatiu, extraordinàriament innovadores”. Amb aquesta perspectiva hi coincideix Joan Domènech, exdirector del Fructuós Gelabert, que hi afegeix que en aquestes escoles es fa més evident la dificultat que tots els centres “hagin de tenir el mateix currículum, el mateix criteri d’avaluació, les mateixes proves de competències bàsiques i una distribució homogènia dels recursos”.

Si una escola no representa la diversitat del context del barri on s’ubica, vol dir que s’ha produït un fenomen de selecció, induït per l’atracció del seu producte o perquè l’efecte de distribució de la matrícula no ha estat l’adequat. Un reducte

aïllat de l'entorn on els alumnes són escollits no respecta els drets de la infància. En aquest sentit, Funes també creu que Escola Nova 21 podria contribuir a la desigualtat, perquè “no té en compte que cap innovació és acceptable si no va sempre acompanyada d'una lluita per construir una major diversitat i igualtat d'oportunitats educatives” puntualitza, i el programa fa que la gent “defensi una innovació educativa però que passi olímpicament de saber si el projecte de la seva escola representa la diversitat del barri on es troba”. Des d'aquesta òptica, no hi ha possibilitat d'innovar si aquesta innovació no denuncia contínuament la conformació de grups educatius segregats.

Les escoles que integren el programa, les preocupa que aquest afavoreixi més la desigualtat del sistema, però creuen que la solució davant el risc no és l'immobilisme. “També pot produir l'efecte contrari”, afirma l'exdirector del Fructuós Gelabert, “que es vegi la necessitat de propiciar un canvi sistemàtic, i nosaltres intentem treballar per això”.

Però... innovació, per a què?

Menjador d'una escola / ARXIU

La innovació no és nova a l'escola catalana. Des de la filosofia de **Ferrer i Guàrdia** fins a les escoles rebels de la Transició passant pel model escolar de la Segona República. Avui, a Catalunya, conviuen des de les 'escoles lliures' —sobretot abans de primària— fins a sistemes com el de la **pedagogia Steiner-Waldorf**. A finals dels anys seixanta i principis dels setanta, **els moviments de renovació pedagògica** agrupaven els mestres inquiets de l'època final del franquisme, que treballaven per fer escoles diferents sobre els principis de l'Escola Nova del segle XX. Aquests principis incloïen, entre d'altres, la democràcia directa de tots els integrants de la comunitat educativa, l'acompanyament del mestre en el procés educatiu i l'educació en valors. Al principi es van crear en contextos privats perquè l'escola pública del franquisme estava ideològicament controlada i hi va haver una purga dels mestres que provenien de la tradició educativa de la segona república. En aquest context neix **l'Escola de Mestres Rosa Sensat**, com un intent de recuperar aquesta

tradició i donar-hi emfasi a partir de la formació dels mestres. Feren, des d'escola en català, que va ser la gran revolució del moment, fins a escola activa, mixta i coeducadora. A mitjan anys setanta ja comença a haver-hi experiències d'escoles públiques arreu de Catalunya que es plantegen canviar el model pedagògic.

“Escola Nova 21 no és un ungüent que tot ho cura. Però és una condició necessària”, explica Ismael Palacín, de la Fundació Jaume Bofill

Escola Nova 21 ha agrupat centres que bevien d'aquesta tradició i d'altres que volen iniciar processos de canvi per primera vegada. Ningú, però, pensa que amb aquest programa acabaria el debat sobre la qualitat escolar. La qualitat escolar requereix una multiplicitat de vectors, i Escola Nova 21 només en posa un sobre la taula: el fet que existeixen pràctiques educatives avançades que no es despleguen en totes les escoles. Però n'hi ha d'altres que no resol, com els models de concert, la distribució de la matrícula, el problema de la segregació o l'atenció a la diversitat cultural. “Escola Nova 21 no és un ungüent que tot ho cura”, explica Ismael Palacín, que considera que el programa és “condició necessària però no suficient” per abordar la resta de debats presents en el sistema educatiu, però que ha d'anar acompanyat de polítiques públiques i de recursos.

Un d'aquests debats és repensar com es fa una escola adequada al segle XXI que mantingui el propòsit de l'educació, que és fer éssers humans amb capacitat per viure en un món complex. Aquesta és “la patata calenta”, explica Jaume Funes; “sense un discurs profund sobre això, qualsevol innovació, per bona que sigui, acaba sent un producte de màrqueting”.

En un article al **'Diari de l'Educació'**, el psicòleg **Jaume Funes** escrivia que el concepte “escola avançada” s'havia convertit “en una etiqueta de qualitat de producte a vendre i comprar”, i que això portava a convèncer l'opinió pública que la nova escola del segle XXI “és tan sols la que ensenya d'una altra manera, innovant amb criteris d'evidència científica”. Però, des de la seva perspectiva, la metodologia no és el condicionant total de l'aprenentatge, perquè les variables contextuais també hi tenen un pes important. Ensenyar d'una altra manera dona resultats diferents en funció de la comunitat, de l'entorn educatiu i de la implicació de les famílies.

Preguntat per CRÍTIC, Funes argumenta que la innovació és una aplicació didàctica, organitzativa i psicopedagògica que es dona en un context, “i, si no s'explica aquest context, no és res”. No és el mateix l'escola pública que la concertada, ni ser en un barri o un altre, ni si hi ha, o no, diversitat dins l'aula. Les metodologies més eficaces per aprendre a llegir poden no servir-li a un infant que té un entorn desestructurat o uns pares que no li estimulen el gust per la lectura. “La innovació no és un fàrmac que produeix uns efectes evidents”, afirma el psicòleg, “i intentar aplicar aquest model científic en el món de l'educació, sense les explicacions contextuais, no és vàlid”.

Immediatament després de la pregunta “com ha de canviar l'escola?”, en sorgeix una altra: per què ha de canviar? Els impulsors d'Escola Nova 21

responen que “tot infant ha de poder gaudir d'un aprenentatge rellevant i amb sentit, que li permeti desenvolupar capacitats que expandeixin les seves oportunitats per portar una vida amb dignitat en la societat del coneixement”. Però, per a alguns sectors de la comunitat educativa, el canvi que proposa el programa va en una altra direcció. “Volen que el talent s'adapti a les necessitats de la societat”, opina Cecilia Bayo, membre de l'Assemblea Grogà de Gràcia: “L'escola és mercat de treball, i l'objectiu és que el teu fill s'hi adapti i triomfi”. El plantejament de Jaume Funes va a cavall entre l'una perspectiva i l'altra. Considera que, per al sistema productiu, la crisi és que l'escola “ja no li forma el personal adequat per produir el que necessita”, però justament per això insisteix que cal urgentment un canvi que faci que l'escola “no estigui al servei dels interessos del mercat i del poder”.

Què hi diuen els pares i les mares?

Perquè hi hagi un canvi sistemàtic, més enllà de voluntat política, hi ha d'haver la conformitat dels diferents actors de la comunitat educativa. Això també requereix un canvi cultural en les famílies. “Fins ara hi ha hagut assemblees de pares molt crítiques amb la innovació, que preguntaven què passava amb els deures i els llibres de text”, apunta Ismael Palacín, “i han de tenir un altre paper, qüestionar l'escola, però també confiar-hi”.

La por del canvi és natural, i això ha truncat alguns projectes. Els que han sobreviscut ho han fet perquè s'ha donat una convergència entre l'equip directiu, els mestres i les famílies. El seu èxit s'explica, també, perquè han sabut impulsar eines de democràcia i participació directa, i els pares i les mares han respost en conseqüència. Però ha estat un exercici de confiança. “Com a comunitat, en molts moments hem hagut de fer pinya per recolzar l'escola”, recorda **Joke Aerts, membre de l'AFA de l'Escola dels Encants**. Tot i així, reconeix que al principi el model els plantejava dubtes, perquè “teníem una idea preconcebuda de com és una escola i volíem canviar-la, però no sabíem com”.

La implicació de les famílies, per mitjà de comissions, ha estat clau fins i tot en el disseny de l'espai físic de l'Escola dels Encants. Els primers anys era en barracons; però, quan es va construir el nou recinte, un grup de famílies va fer-ne el seguiment per vetllar que s'adaptés a les necessitats dels nens i de les nenes. “Des del Consell d'Infants van votar que volien un escenari, i nosaltres mateixos el vam construir”, recorda **David Sebastián, que és un dels pares de l'escola i que participa de l'AFA**. Els mateixos alumnes van fer maquetes de com el volien i en una “jornada de manetes”, els pares i mares van fer-lo realitat.

Malgrat que confien en aquest model i hi aposten, els preocupa que no tingui continuïtat en futures etapes educatives. Això no vol dir que no existeixin instituts que “aparquen” el currículum i fan servir metodologies innovadores. N'hi ha, però encara són pocs, i, si no s'impulsa un canvi global, molts d'aquests ‘nanos’ es quedaran sense plaça. I això inquieta les famílies.

Aprendre d'una altra manera no significa que els nens i adolescents no adquireixin els continguts bàsics. Tenen coneixements suficients per integrar-se sense problema en una secundària convencional; de fet, les generacions d'alumnes més grans del Fructuós Gelabert o de l'Escola Martinet ho demostren. Però saltar d'un esquema d'aprenentatge a un altre és un vor